

Inriktningsbeslut livsmedelsupphandling

Dnr 549-2022

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar att:

1. Mål och inriktningar för 2022 års livsmedelsupphandling fastställs enligt bilagt förslag.
2. Från och med år 2023 justeras medel för Division Regionstöd för livsmedelsupphandlingen upp med prisindex. Finansiering inarbetas i kommande strategiska plan.

Sammanfattning

Region Norrbottens befintliga livsmedelsavtal löper ut 2023-03-31 och processen med en ny upphandling har inletts. Förslaget till livsmedelsupphandlingens mål är bland annat att andelen ekologiska livsmedel ska utgöra 40 procent av inköpen, vilket är ett delmål till att nå de nationella målen enligt *Agenda 2030*. Vidare föreslås att ett av målen i pågående livsmedelsupphandling ska vara att minst 25 procent av sortimentet utgörs av närproducerade livsmedel.

Ärendet

Region Norrbottens befintliga livsmedelsavtal löper ut 2023-03-31 och processen med en ny upphandling har inletts. Utgångspunkten är att upphandlingen ska utgå ifrån verksamheternas behov och regionens strategiska dokument samt möta nationella målsättningar avseende bland annat hållbarhet. Parallellt har omvärldsanalys genomförts för att säkerställa att de föreslagna inriktningarna och målen ska kunna genomföras på ett lämpligt sätt. Förutom gängse upphandlingskriterier, exempelvis gällande kvalitet och ekonomi, föreslås närproducerade livsmedel och hållbarhet utgöra viktiga strategiska perspektiv.

Mål för livsmedelsupphandling 2022

Det utarbetade förslaget för livsmedelsupphandlingens mål avser spegla verksamhetens behov, god ekonomisk hushållning samt beakta nationella och regionala mål, enligt nedan:

- Närproducerade varor ska utgöra minst 25 procent av sortimentet där definitionen av närproducerat i denna upphandling avser:
 - I första hand Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland samt Jämtland och i andra hand norra Norge och norra Finland.
- Ekologiska varor ska utgöra 40 procent av sortimentet.
- Arbeta långsiktigt med miljöpåverkan tillsammans med leverantörer.
- Arbeta aktivt med andel ekologiska varor och närproducerade varor.

Närproducerade livsmedel

Region Norrbotten har uttalade riktlinjer och strategier avseende livsmedelsproduktion i Norrbotten (*Norrbottens livsmedelsstrategi 2022–2030*). Flera skäl till att främja närproducerade livsmedel finns, bland annat att bibehålla öppna landskap, bidra till Norrbottens utveckling samt som en viktig beredskapsfråga. Vidare har även den regionala utvecklingsstrategin (*Regional utvecklingsstrategi Norrbotten 2030*) bäring på området, bland annat utifrån vikten att främja hållbarhet och cirkulär ekonomi. Region Norrbotten bedöms ha stora möjligheter att främja förutsättningarna för regionala producenter att få ekonomisk bärighet i sina verksamheter och därmed öka livsmedelsförsörjning i regionen.

Utifrån en närhetsprincip (baserad på Sveriges fyra nordligaste län) och vedertagen metodik för klassificering av närproducerade livsmedel har andel inköpt närproducerade livsmedel varit 21-24 procent de senaste tre åren. För aktuell livsmedelsupphandling kan olika alternativa definitioner av närproducerat väljas. Förutom norra Sverige kan även norra Finland utgöra en möjlig leverantör. En positiv effekt av att utvidga definitionen kan bland annat vara kortare transportsträckor samt en höjd andel närproducerat.

Hållbarhet

Det finns ett antal strategiska dokument som berör regionens hållbarhetsarbete. Konsumtion av närproducerade livsmedel medger lägre klimatpåverkan med anledning av kortare transporter. Vidare är produktion och konsumtion av ekologiska livsmedel viktiga ur ett hållbarhetsperspektiv. Agenda 2030 stipulerar att 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska utgöras av ekologiska livsmedel år 2030. Tabell 1 visar andel ekologiska livsmedel i regionens verksamhet för de fem norrländska regionerna.

Tabell 1: Andelen ekologiska livsmedel i regionens verksamhet, per region och år

	2017	2018	2019	2020
Region Norrbotten	28%	28%	30%	27%
Region Västerbotten	18%	22%	21%	23%
Region Västernorrland	38%	44%	39%	36%
Region Jämtland	28%	28%	27%	30%
Region Gävleborg	36%	35%	36%	37%

Källa: Nyckeltal från Kolada: *Ekologiska livsmedel i regionens verksamhet, andel (%)*, (U60494).

Ekonomiska konsekvenser

Kostnader för livsmedel påverkas av en mängd faktorer. En del av kostnaderna kan påverkas via aktiva val av produkter medan andra delar baseras på omvärldsfaktorer som är svåra att påverka. Regionens totala kostnad för livsmedel har under coronapandemin varit lägre än tidigare år med anledning av färre inläggande patienter och färre gäster i restaurangerna. Det senaste året har livsmedelspriserna från den största leverantören, som står för cirka

75 procent av total volym, ökat med cirka 8,5 procent. Priset justeras fyra gånger årligen. Nästa justering är i maj 2022. Vid denna justering kommer sannolikt priserna att öka ytterligare på grund av kriget i Ukraina.

Under innevarande avtalsperiod infördes ett större kostnadsfokus och därmed andra krav. Det medförde att andelen ekologiska livsmedel minskade. Tabell 2 visar regionens upparbetade kostnader för livsmedel och andelen av inköpsvärdet som utgörs av ekologiska livsmedel, för två tidsperioder. Utöver andelen ekologiskt livsmedel finns fler faktorer som kan ha påverkat utfallet mellan de två perioderna. Ett antagande som görs är dock att andelen ekologiskt livsmedel har relativt stor påverkan på kostnadsbilden. Detta understödjs även av prisuppgifter för enskilda produkter samt erfarenheter från andra aktörer.

Tabell 2: Regionens kostnader för livsmedel och andelen av inköpsvärdet som utgörs av ekologiska livsmedel

	Apr 2019-Mar 2020	Jan 2021-Dec 2021
Upparbetade kostnader livsmedel	28 908 tkr	23 073 tkr
Andel ekologiska livsmedel av inköpsvärdet	31%	16%

Tabell: Statistik från Hantera avseende upparbetade kostnader för livsmedel inom Region Norrbotten för två år, representativt för olika ambitionsnivå.

Att fullt ut estimerar effekterna av ett förstärkt fokus på närproducerat och ekologiska livsmedel är vanskligt. Dialoger med andra aktörer indikerar på ett antal metodologiska utmaningar att göra dessa jämförelser. Det kan dock konstateras att närproducerad tillskillnad från ekologiska livsmedel inte behöver resultera i ökade kostnader. Dock kan en ökad andel närproducerade livsmedel medföra konsekvensen att mer småskalig livsmedelsproduktion upphandlas. Det kan antas att detta i viss mån kan vara kostnadsdrivande.

Det finns relativt stora skillnader i prispremie mellan olika ekologiska produkter. Generellt kan dock konstateras att ekologiska produkter har ett högre prisläge. Baserat på inköpta livsmedel de senaste åren, samt skillnader som presenteras i Tabell 2, har övergripande beräkningar genomförts. Utifrån detta tillvägagångssätt medför en ökning med 10 procent av andelen ekologiskt livsmedel en kostnadsökning motsvarande cirka 3-4 mkr. Vidare finns i skrivande stund en stor osäkerhet kring utvecklingen av den generella prisbilden för livsmedel. Mycket tyder på en prisuppgång framöver om ca 10-20 procent. Sammantaget uppskattas livsmedelskostnaden för 2023 till cirka 35-40 mkr, baserat på ändrade målsättningar, prisökning samt en viss volymökning.

För att Region Norrbotten fortsättningsvis ska kunna tillhandahålla kvalitativ och näringsrik mat är en gedigen och genomtänkt livsmedelsupphandling kritisk. För att säkerställa detta föreslås att tilldelade resurser avspeglar upphandlingens inriktningsbeslut och sker med årlig priskompensation för att framtida prisindexökningar ska bli kostnadsneutrala för verksamheterna.

Genomförande

Upphandlingsprocessen är inledd för att med god framförhållning skapa förutsättningar för en bra upphandling. Det nya avtalet förväntas träda i kraft 1 april 2023.

Beslutsförslagets påverkan avseende jämställdhet

En majoritet av företagarna i jordbrukssektorn är män. Kvinnligt ägda företag i sektorn har i genomsnitt mindre åkerareal jämfört med företag som ägs av män. En möjlig effekt av en ökad andel närproducerat i upphandlingen är att mer småskalig livsmedelsproduktion upphandlas, vilket i för längning kan ha en positiv effekt på jämställdheten i sektorn.

Protokollsutdrag skickas till:

Divisionschef Regionstöd

Ekonomidirektör

Regional utvecklingsdirektör